Allodification m

Ob. Kreis- Regier

[illegible] 8 [illegible]

LAMENT

Vtrapioney Mátki

Korony Polskiey,

Iuż iuż konáiącey.

Ná Syny wyrodne, złośliwe, y niedbaiące ná Rodźićielkę ſwoię.

Bono Ciui charior eſt Patria, quàm ipſe ſibi; mauult publico, quàm priuato bono conſultum.

Cæſar Alexius Peruſinus, in Centuria Elogiorum Ciuium Peruſinorum.

REGINA POLONIÆ.

TV NOS AB HOSTE PROTEGE,
ET HORA MORTIS SVSCIPE.

LAMENT
Polski konáiącey.

Vocem meam audi ſecundum miſericordiam tuam Domine : & ſecundum iudicium tuum viuifica me. Pſal: 118.

NIeßczeſna Mátká/ zchodzę z tego świátá/ nie rozrządziwßy Dźiatek moich : vmieram w boleśćiách y fráſunkách/ nie dawßy błogoſłáwieńſtwá złośliwym ſynom moim : kończę naznáczony z niebá kres wieku moiego/ nie máiąc ktoby mi z potomkow moich/ reką łáſkáwą záwárł oczy w ſłup idące przy ſkonániu: ktoby po wyśćiu duchá moiego/ zánioſł mię do grobu iáko mátkę/ żáłobliwie zápłákawßy/ y ludzką pobożnośćią wzrußony/ rzućił bryłkę ziemie do grobu moiego : ábo ktoby wſpomniawßy ná wdzięczność/ żem ták wielu niegdy zacnych ſynow ſpłodźiłá/ Mogiłę nádemną iáko nád Wándą Krolewną ; ábo Rękawkę/ iáko nád Krákuſem Krolem ; ná wieczną potomnym czáſom pámiątkę/ vſypał ; y nápiſał Pirámidę iáką zacną/ ábo Kolumnę mármurową wyſtáwiwßy.

Tu Polská leży, złośćia wyrodkow zgubiona,
Przy niey, y złota Wolność oraz pogrzebiona.

W tymże dole y święta Kátholicka wiárá
Zákopána, y Cnotá Przodkow nászych stára.
Obłuda, y niestworność, swawola zbyteczna,
Pychá, nieposłuszeństwo, y chćiwość wszeteczna.
Wszytkich stanow ludźi; y Herezye sprosne,
A przytym oppressie żołnierskie nieznośne,
Vtrapiona Oyczyznę gwałtem vmorzyły,
Iászczurcze pry potomstwo, mátkę swą zábiły.
Ty co przemijasz tędy Czytelniku miły,
Ieśli cnotę miłuiesz, proszę tey mogiły
Nie miiay bez wiernych łez, westchnienia gorzkiego,
A vżal się serdecznie vpadku moiego.

Vboga ábowiem Mátká Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. *Isaiæ* 1. Wychowáłám syny Koronne w dostátkách y obfitośći wszelkiego dobrá/ á oni lekce sobie poważyli żyzność moię. Porownáłám ie godnośćią Szláchecką ze wszytkimi tytułatámi pogránicznemi/ á oni wzgárdźiwszy Rycerską dostoynośćią/ Xiążęce y Márgrábskie názwiská/kupowáć sobie v postronnych Pánow poczęli. Obdárzyłám ie wolnośćią táką/iákiey okolicznych narodow naywyższych tytułow Pánowie nie máią/ á oni ią nizacz sobie máiąc/ Niemieckich rządow iárzmo ná szyię swoię záćiągneli. Oświećiłám ich wiárą świętą powszechną Kátholicką / á oni poszli sobie szukáć nowych Sektarzow opiniy/ náuką

Apo=

Apostolską wzgárdziwszy : y ták wedle Izáiaszá świętego *cap*:1. Dereliquerunt Dominum, blaſphemanerunt Sanctum Iſraël, ab alienati ſunt retrorſum. Wystáwiłám im Szkołe w Mieśćie Stołecznym / áby sie w niey wszelkich náuk wyzwolonych / wszelkich cnot doskonáłości / y wszelkiey pobożności Chrześćiáńskiey ćwiczyli; á oni Krákowską Akádemią wzgárdziwszy / do Wittemberku / do Lipská / do Leidy / y do Genewy sie vdáli / gdźie wszelákiey niezbożności / swewoli / chytrości / y obłudy náuczyli sie. Záłożyłám im ćwiczenie Rycerskie ná Vkráinie / Woysko Kwarćiáne postánowiwszy / á oni zániedbawszy męstwá sławnych przodkow swoich / nie pod namiotámi w polu / ále po miásteczkách / w izbách y chłodnikách látá swoie trawili : nie ná pográniczu od nieprzyiaćielá / ále in meditullio Regni leże sobie náznáczáli. Grubość obyczáiow od pogan / stroie plugáwe / y okrućieństwo bestyálskie wziąwszy / wzgárdzili szczyrośćią Stáropolską / y cnotą Oycow swoich / á ieli sie zbytkow / wszeteczeństwá / y oppressyey ludzi vbogich. Dlatego / Abſtulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei : vocauit aduerſum me tempus, vt contereret electos meos (*Thren*: 11.) Pobrał Pan onych Hetmánow walecznych : onych Rycerzow odwáżnych : onych Senatorow mądrych : onych Biskupow świątobliwych. Y dla te° też teraz / dźiatki moie miłe / widźićie iáko (*Iſa*. 2.) Terra veſtra deſerta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ, regionem veſtram coram vobis alieni deuorant. Niechćieliśćie záchowywáć obyczáiow Przodkow

kow wászych/y niechćieliśćie sie vczyć dzielnośći rycerskiey z przykládow ludzi doświádczonych w Oyczyznie/ ále náwykszy złych nałogow y lekkośći cudzoziemskiey/ poczeliśćie sie po cudzoziemsku w domu stroić/ po cudzoziemsku w obozách spráwowáć/ tryb woiowánia cudzoziemski chwalić. A iuż nikt niechce sie zwáć towárzyszem ábo pácholikiem/ieno korporałem/ábo Offićierem: nikt Rotmistrzem ábo Pułkownikiem/ieno Kápitanem ábo Obersterem; á kiedy kto w chleb troche zamożystszy/tedy Generałem y Káwálerem przednim/żeby záraz nád nim znák iáko nád Hetmánem Koronnym noszono/áby kiedy gdzie wieżdża do miástá/ábo do dworu/przed nim po Niemiecku ná chory trąbiono/iáko przed Scipionem/ gdy Kárthágine zburzywszy/ do Rzymu z tryumphem wieżdżał. Porzućiliśćie kopiie/ ktoremismy wszytkim narodom strásznemi byli/ á obroćiliśćie sie w Ráytáry y Kárábinery/ bez zbroy/bez szyszakow/ bez tarcz/bez rohátin/bez koncerzow/y pálaszow/sámemi tylko koletámi skorzánemi/á przepasániem kitayczánym chcąc nieprzyiaćielá vstrászyć. Niechcećie Husárskich chorągwi prowádźić/áby zwámi vbogsze towárzystwo do stołu nie śiadáli/ y żebyśćie ich zá odważne iákie przysługi ná woynie/ nie kontentowáli/ále wolićie knechty kudłáte/ ábo Drágány ná krádźionych kobyłách/ z kobyłámi wodźić/ ábyśćie z nich pożytek sobie czynili/ częśćią ich żołd do szkátuły swoiey chowáiąc/ częśćią przez ich ręce przyniesioną szárpániną y rozboiem żyiąc. Dla tego mowi Prorok Páński (*Isaiæ* 13.) żeśćie sie

chwyći-

chwyćili zdzierstwá/ktorzyśćie mieli lud vbogi od oppressyey żolnierskiey vwalniáć / chwyćiliśćie śie niesprawiedliwośći / vpominkow/y rzeczy ná chwałe Bożą ofiárowánych. Ecce dies Domini venit crudelis, & indignationis plenus, & iræ; furorisq; ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea. Cośćie śie czynili Bohátyrámi/ to vsłyszawszy tylko o nieprzyiaćielu / zostáiećie tchorzámi / á vyźrzawszy go przed sobą/rece opuśćiwszy/záraz z plácu vćiekáć bedźiećie : ábowiem Omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis contabescet & conteretur. Nie bedźiećie mogli reku podnieść ná nieprzyiaćielá / y broni nie bedźiećie mogli dobyć ná niego/żeśćie vbogich chłopkow niemi bili niewinnie/y śiekli w domách ich okná/stoły/ piece/stoble y kłotki do komor. Vnusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum. Bedźiećie śie zbiegáć do gromády zápomniawszy śie od stráchu/ pytáiąc sąśiad sąśiádá/przyiaćiel przyiáćielá/dla Bogá co śie dźieie / czemu śie nie możem oprzeć nieprzyiáćielowi/czemuśmy ták pobledli od stráchu/ lubo ieszcze dáleko iest od nas? Czemu nie myślemy o sobie/czemu śie niezgromádziemy do kupy/ábyśmy rádźili o Oyczyznie? ále ieden tám / drugi sám vćiekamy / á drudzy poddáią śie nieprzyiáćielowi/y od niego żołd biorą/áby bráćią náieżdżáli / áby pustoszyli ieden drugiego. (*Isaiæ* 19.) Et pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, ciuitas aduersus ciuitatem, Regnum aduersus Regnum. Powstáną kwarćiáni przećiwko powiátowym/

á Po-

á Powiátowi przećiwko Pułkownikom ſwoim / chłopi przećiwko Pánom / poddáni przećiwko Dziedzicom y Dobrodzieiom ſwoim. Czemuż? Dla tego żeśćie woiowáli przećiwko Bogu y Kośćiołowi / żeśćie plondrowáli dobrá Duchowne / y znieważáli Kápłány Páńſkie. Piſáliśćie ná nich Práwá y Konſtitucye / wkłádáliśćie Pobory / Czopowe / Pogłowne / Kontrybucye / y wioſki ich zniſzczyliśćie Stácyámi / ktore miáły bydź wolne od wſzelkich ángáryi / wáſzemiż Státutámi od przyięćia wiáry świętey Chrześćiáńſkiey excipowáne.

Nie dziwuyćie ſie tedy / że wam Pan Naywyżſzy mowi: Tradam Ægyptum in manu Dominorum crudeliũ, & Rex fortis dominabitur eorum. Obćiążáliśćie poddáne wáſze gorzey niżli Egyptſką niewolą / ponośćież ią teraz ſámi / máiąc Pánámi cudzoziemcow nád ſobą: y co ſie káżdy z was czynił krolem nád poddánemi ſwoiemi / to teraz znayćie Krolá nád ſobą / ktory będzie vmiał okiełznáć ſwawolą wáſze / abſolutè roſkázuiąc / ábyśćie mu z máiętnośći wáſzych trybutá płáćili / ſtácyą woźili / robociżny y podwody odpráwowáli: y cośćie w purpurách ſie nośili / ábyśćie knechtom iego trzewiki robili; cośćie ſie ſtroili w tábiny ze złotem / ábyśćie ſmołę palili / y pod wagą oddawáli z wioſek wáſzych: á małżonki wáſze co ſie w kleynoty vſtroiwſzy y bławáty rozne / nioczym ieno o delicyách á zbytkách wſzelákich my-
y / to teraz piechoćie ponczoſzki robić muſzą / y oddáwáć ie pod liczbą / iáko czyiey wioſce ná kártce náznáczą. (*Iſaiæ* 24.) Ecce Dominus diſsipabit terram, (Polonam)

dabit eam, & affliget faciem eius, & disperget habitatores eius. Jedni poydą w niewolą do Moskwy/ do Szwecyey/ do Tátar/ á drudzy ná wygnániu w nedzy y w zniewadze od sromoty pomrą; ták Xieża/ iáko y świetcy: ták Szláchtá/ iáko y Mieszczánie iáko też y chłopkowie. Et erit sicut populus, sic Sacerdotes, & sicut seru', sic Dominus eius; sicut ancilla, sic domina eius; sicut emens, sic ille qui vendit: sicut fænerator, sic is qui mutuum accipit: sicut qui repetit, sic qui debet. Nikt sie przed karániem Páńskim nie vmknie/ nikt sie bez szkody y vtrapienia nie naydzie/ ták Senator/ iáko y Biskup; ták Zakonnik/ iáko y Kupiec; ták Zyd/ iáko y Heretyk: ták Arendarz/ iáko y Pan dziedziczny; ták żebrak/ iáko y rolnik; ták rzemieśnik/ iáko y przekupień. Dissipatione dissipabitur terra (Sarmatiæ nostræ) & direptione prædabitur. Rozproszą sie iáko mrowki Láchowie moi / po Szląsku/ po Węgrzech/ po Wołoszech/ po Siedmigrodzkiey ziemi/ á ziemiá ich poydzie ná szárpánine rożnym narodom. Quia malum ego adduco ab Aquilone & contritionem magnam. Boia/ powiáda Pan przez Jeremiaszá/ przywiode ná nich wszytko złe z Pułnocká/ y plage nieznośną/ że niechcą opuśćić złych nałogow swoich/ niechcą spráwiedliwośći záchowáć y prawdy. A plage przepuszcze táką/ że peribit cor Regis, & cor Principum, & obstupescent Sacerdotes, & Prophetæ consternabuntur (Ier. 4.) Ják skoro obaczą nieprzyiaćielá nástepuiącego/ záraz sie polekáią wszyscy/ stráći serce y Krol/ y Senatorowie iego/ strácą śmiáłość y Zołnierze/ y pospolstwo/ zgłupieią od

strá=

ſtráchu Kápłani/ vmilkna Káznodźieie/ nikt do męſtwá nie pobudźi Obywátelow/ nikt do obrony Oyczyzny nie zwabi Synow Koronnych/ nikt do pokuty zá grzechy nie nápomni/ opuſzczą ręce wſzyſcy/ y ták ieno będą oczekiwáć plagi od Bogá náznáczoney/ nic o ſobie nie rádząc. Co ſię też właśnie ſtáło. Aſcendit leo de cubili ſuo, vt ponat terram tuam in ſolitudinem: ciuitates tuæ vaſtabuntur remanentes abſque habitatore. Y ták nam Ruś odięto/ Litwę opánowano/ Mázowſze/ Pruſy/ y Polſkę wſzytkę pod iárzmo niewoley wźięto/ á my ſię przećie popráwić niechcemy/ y nieprzyiaćielowi odiąć ſię nie myślemy/ lubo nas rábuią/ puſtoſzą/ y zábiiáią iáko bydło nieme. Dźiwuie ſię tey nieczułośći náſzey Ieremiaſz/ y mowi. Domine, percuſsiſti eos, & non doluerunt: attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: indurauerunt facies ſuos ſupra petram, & noluerunt reuerti. Co to ieſt Pánie/ że ich karzeſz/ á oni tego nie czuią; ſkruſzyłeś pychę ich ná proch pobráwſzy im doſtátki wſzytkie/ á oni ſię przećie vpokorzyć Máieſtatowi twoiemu niechcą/ iużeś ich w chłopy/ ſmolárze/ dźiekćiarze/ ſzewce/ kowale/ y wieczne mány obroćił/ á oni przećie rozumieią ſię bydź Pánámi/ wolną Szláchtą/ iáko przedtym/ nie widzą ſię bydź niewolnikámi/ niechcą ſię wyznáć bydź przed tobą grzeſznikámi. Co to zá przyczyná Pánie/ co zá zápámietánie tákie? Odpowiáda Izáiaſz/ przyczyny nie máſz inſzey ieno tá iedná. Quia transſgreſsi ſunt leges, mutauerunt ius, diſsipauerunt fœdus ſempiternum. Iż przeſtąpili we wſzytkim práwie

Dźie-

Dźieśiećioro Boże przykazánie/ y záraz też zátym spráwiedliwość świetą zfałszowáli/ y przećiwko Wierze stárożytney Kátholickiey Konfederácyą sobie z rożnych Sekt vczynili/ áby kàżdemu wolno było imie Páńskie bluźnić/ iáko sie komu podoba/ y poddánych ieszcze swoich do tego przymuszáć.

Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis, *Iſaiæ* 2. Biádá wam przeto Synowie moi bedźie/ ieszcze dáleko wiekszá/ niżeliśćie teraz doználi/ześćie sie tárgneli ná Stworce swoiego. Ważyliśćie sie rozumkámi swoiemi mándatá iego świete popráwiáć/ Táiemnice opácznie wykłádáć/ Pismo świete fałszowáć / bluźnić Troyce Przenaświetszą / łżyć Mátke Chrystusá Páná niepokaláną / y nádewszytko Przebłogosłáwioną/ náśmiewáć sie z sług iego wybránych w niebie z nim kroluiących. Atoż wam zá to żyszczą sie pogrożki dáwno przez Proroki powiedźiáne/ *Iſaiæ* 3. Ecce enim Dominator Dominus exercituum auferret à Ieruſalem, & à Iuda validum & fortem; omne robur panis, & omne robur aquæ: fortem & virum bellatorem, Iudicem & Prophetam, & ariolum & ſenem, Principem ſuper quinquaginta, & honorabilem vultu, & conſiliarium, & ſapientem de architectis, & prudentem eloquij Myſtici. Szczyćiliśćie sie nád okoliczne narody dźiełem rycerskim / y zwáliśćie sie Rycerzami / kiedyśćie sie we trzech we czterech tyśiącách/ trzydźiestom tyśiącom pogránicznych narodow opponowáli. Perſequebatur vnus mille, & centum decem millia, bo był Pán Bog przy

 was

was: teraz iákośćie śie przećiwko Bogu zástepow sprzysiegli / y swemu męstwu otrzymáne wiktoryie / nie iego protekcyey przypisowáć poczeli / mowiąc *Deuterom.* 32. Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia, ták wam Izáiasz Prorok kazał powiedźieć: Oto Pan nád Pány / Krol nád Krolmi / Bog zástepow / odeymie wam ták w Polszce iáko y w Litwie ludzi rycerskich / Hetmánow odważnych: vymie wam chlebá / y intratki wásze pobierze / że nie bedźiećie mieli co spuszczáć do portow morskich / skąd nawiekſze pośiłki pieniężne do tąd miewáliśćie. Nie naydźie śie miedzy wámi Mąż do woyny / áni śmiáłego sercá Wodz do potyczki. Nie bedźiećie mieli w Senaćie / coby spráwiedliwość miłował / y záchował Práwá Oyczyste: y miedzy Duchownymi nie obierze śie / ktoby stárych onych Przełożonych świątobliwośći y powagi Kápláńskiey przestrzegał. Nie znaydźiećie miedzy sobą ná ziázdách wászych ludźi szedźiwych / mądrych / státecznych: áni obaczyćie w Miástách wászych Głownych / Zakonnikow pokorę / szczyrość / y prawdę miłuiących. Nie dostániećie z pośrzodká śiebie Rotmistrzá spráwnego / ábo Porucznika w dźiele Rycerskim biegłego. Nie vyźrzyćie chłopá dorodnego / coby mu to przystał rozum / y dowćip około rzeczy woiennych. Náwet y Káznodźieie mądrego / y Theologá pobożnego nie vsłyszyćie / ále iáko Páweł świety powiedźiał / tylko szczebiotkow niewstydliwych / frántow wykretnych / Oratorow Politycznych / zalotnikow wszetecznych / y pod płaszczykiem nabożeństwá /

ſtwá/ kápáczow máietnośći wáſzych. Habentes ſpeciem quidē pietatis (2. *Tim*: 3.) virtutem autē eius abnegantes.
Bo też y ludźie ſámi / niechcą prawdy ſłucháć / niechcą ſpráwiedliwośći miłowáć. Erit enim tempus, tenże Apoſtoł święty mowi / cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus; & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. A gdy ſię Kápłáni y Zakonnicy popſuią / Proficientes in peius; errantes, & in errorem mittentes. Nie dźiw / że y lud wſzytek do tákiey złośći y ſweywoli przyſzedł / że muśiał koniecznie Pan Bog ná nas gniew ſwoy wylać / y tę plagę ná Koronę przepuśćić / że y Kośćioły pogwałcono / y Duchowne opprimowano / y Senat práwie w pośmiech obrocono / y Szláchtę niewolnikámi poczyniono / y wſzytko poſpolſtwo ták z ſubſtáncyey káżdego złupiono / że práwie do żywego káżdemu doieto. A przećie ieſzcze popráwić ſię ludźie niechcą / y zniżyć wynioſłey dumy ſwoiey nie mogą / ále iáko ſię raz ná wſzytko złe rozpaśáli / ták y teraz iuż zbáſſowánemi będąc y podeptánemi práwie od nieprzyiaćielá niczemnego / gorą przećie káżą / y wygnánemi będąc / wyſoce o ſobie rozumieią. Podobno to iuż Sądny dźień przybliża ſię / o ktorym Páwel ś. piſząc do Timoteuſzá / powiáda: Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, PRODITORES,

 proter-

proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei. *Beda*, powiáda / *ku końcowi świátá ludźie, kocháiacy się sámi w sobie, chćiwi, wynieśli, pyszni, bluźniercy, Rodźicom niepostuszni, niewdźięczni, złośliwi, bez politowánia, bez pokoiu, potwarcy, wszeteczni, okrutni, bez dobroczynnośći y ludzkośći ZDRAYCY, vporczywi, nádęći, y bárźiey roskoszy te doczesne, niżeli Páná Bogá Stworcę swoiego miłuiacy.*

Gdy tedy po Synách swoich Mátká nieszczesna pogladam / wszytkie prawie te nieprawośći złośliwych ludźi w nich wkorzenione widze. Bo ktory prosze narod ná świecie ták o sobie wiele rozumie / iáko moi Láchowie ? kto sie w sobie bárźiey kocha / iáko Stan Rycerski Koronny ? kto z swoia wolnośćia y Szláchectwem wyiezdza / iáko Obywátele Sármáccy ? kto dźiełá swoie bárźiey przepowiáda y sławe / iáko źrzenicá Słowiáńskich narodow Polacy ? ktorzy dobra przed tym sławe miłuiac / názywáli sie Bogusławámi / Włádysłáwámi / Strzeżysławámi / Stánisłáwámi / Wacłáwámi / etc. A teraz iáko sie krzćić imiony cudzoźiemskiemi poczeli / Maximiliánámi / Fryderykámi / Ferdynándámi / Károlámi / ták y wzrostem Kárlámi sie rodźić poczeli / y w sławe dobra zdrobniawszy / iuż nie swemi zasługámi / ále Oycowskiemi sie dźiełámi szczyćac / sámych śiebie zá ludźi godnych y wielkich rozumieia ; á drugimi lubo bogátszymi w cnoty dla ich chudoby pogárdzáia / y ich qualitates tłumia / podłemi ie subiektámi názywáiac / iż nie sa ták koło dobrego mienia

nia ćiekáwi iáko oni. Nie pomnią co Páweł ś. powiedźiał: Nihil intulimus in hunc mundum: haud dubium, quòd nec auferre quid poſsimus. (1. *Timoth*: 6.) Nágośmy ſie porodźili/ niceśmy doſtátkow zſobą ná ten świát nie przynieśli: y znowu nágo do ziemie poydźiemy z Jopem ś. nic z tych bogactw/ y doſtátkow nászych zſobą nie biorąc. Ná ktore ták teraz chćiwie ludźie mrą/ że y ná Bogá sámego nie reſpektuią/ hándlow/ zarobkow/ y zyſkow niecnotliwych/ cnotę przedawszy/ nábywáią; ták świetcy/ iáko y Duchowni/ ták Przełożeni ná dignitárſtwá/ iáko y Zakonnicy/ ktorzy iuż przyśięgli ná vboſtwo według Reguły ſwoiey; á przećie turpis lucri cupidi. Szynkuią/ hándluią/ ná lichwy dáią/ przekupuią rożnemi rzeczámi; Wioſki/ Kámienice/ Folwárki/ Ogrody łápáią/ y zás ie przedáią tákim ſpoſobem/ áby ſie znowu do nich zá rok/ zá trzy wracáły. A kiedy to ták chćiwie ſpráwuią ſię ći/ co vota paupertatis emiſerunt, coż ludźie prośći/ co ſie z nich budowáć mieli/ nie będą łápáli świátá tego/ mowiąc: że ták Zákonnicy/ ták Kápłáni Przełożeni czynią. Co gdyby był grzech/ y sámiby tego nie czynili/ y námby tego zákázywáli. Czyli też podobno świetckim zákázuią/ żeby sámi tym lepszy zyſk ná ſwych zarobkách mieli? Podźmysz do wynioſłośći ánimuszu/ iáko káżdy ſtan nád ſwoie kondycyą żyie; Chłopek przećiwi ſie Mieszczánkowi/ y rowna mu ſie ſuknią y ſprzętem domowym/ tákże żoná y corki iego chuſtámi białemi/ czapeczkámi/ páſámi/ y metlikámi iedwabnymi/ zwłaszczá przy Mieśćiech

wie-

więkßych. Mießczanie zaśię Bławatami / bankietami / winami / rownaią śię Szlachćie; Szlachta pacholkami / ßkapami / futrami drogiemi Senatorom. Senatorowie srebrem / Pałacami / kleynotami / gwardyami Krolowi samemu. Krol ze wßytkich intrat obnażony / żeby godnośći swoiey mogł wystarczyć / iako zwierzchnosć iego nieśie / Vrzędy y Tytuły nie tym muśi rozdawać / ktorzyby honorowi konferowanemu według powinnośći dosyć vczynić mogli / ale tym / ktorzy go dla wyniosłośći swoiey vporczywie dokupuią śię / y daruią przez Białegłowy vpominki rozmaite. A kiedy iuż kto godnośći iakiey dopnie śię / co iey pożądał / wnet w pychę tak śię wynieśie / że nie będźie vmiał chodźić / nie będźie vmiał z ludźmi mowić / ani da przystąpić do śiebie mnieyßemu / ieno z vkłonami / z pochlebstwem / y z vpominkiem iakim / ieśli sprawę ma iaką v niego. Żetu nie wspomnię / co o takich pyßnych ludźiach Pogański Historyk powiedźiał (*Sallustius*) Ambitio multos mortales falsos fieri subegit; aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habent: amicitias, inimicitiasque, non ex re, sed ex commodo æstimare, magisque vultum, quàm ingenium bonum habere. Nie iednego / prawi / pychą vczyniła człowiekiem obłudnym / ktory / poki na godnosć y Przełożeństwo nie postąpił był / miany był za człowieka dobrego / y ßczerego: lecz iak ieno wstąpił na vrząd w Rzeczypospolitey / alić zaraz został inakßym; inßą rzecz myśli / inßą mowi; pokazuie śię przyiaćielem y nieprzyiaćielem / nie żeby to tak w rzeczy by-

czy było / ieno że mu ták potrzebá / áby swoie vgonił / y żeby sie z twarzy pokazał być szczyrym nie z sumnienia práwego. A zátym gdy sie náuczy ludźmi łudzić / pocznie záczásem y z P. Bogiem obłudnie sie obchodźić / zápomniawszy że on iest Scrutator cordis & renum. Przetoż áby go ludźie nie mieli zá bezbożnego człowieká / y przećiwko słusznośći czyniącego / odmienia sobie Zakon Páński / opák mándatá iego Boskie tłumáczy / wolność sobie sumnienia czyni / y opuśćiwszy prawdźiwą Ewángelią / z pychy hániebney tłumáczem sie Pisma ś. czyni / bluźni Sákrámentá / zniewaźa Swięte Páńskie / y sámemu sie Pánu Bogu rownym czyni.

Tákowiż ludźie z młodu ieszcze Rodźicom nieposłuszni bywáią / nie szánuią Stárszych / nie słucháią Przełożonych / niewdźięcznemi sie Dobrodźieiom swoim stáwią / ná wszeláką swawolą sie wyuzdáią / nie máią miłośći przećiwko Pokrewnym / nie máią respektu na ludźi spokoynych; káżdego zniewaźą / káżdego zpotwarzą / zesromocą / obelżą niewinność iego / surowie sie z naybliższym przyiaćielem obeydą / ninádkim litośći nie pokażą. Zdraycámi sie Oyczyzny swoiey / y krwie swoiey / dla nádetośći / dla vporu złośliwe° ostáią. A dla roskoszy świátowey y sámego P. Bogá przedádzą / nie tylko wiáry iego świętey Kátholickiey odstąpią.

Co tedy przedtym Polská byłám miedzy narodámi Ciuitas fidelis, plena iudicij. To teraz ostáłám sie spelunca latronum, barathrum iniquitatis. Czemu Izáiaszu świę-

ßu świety? Temu prawi/ że za Oycow stárych Iustitia habitauit in ea: nunc autem homicidæ; święći oni Polacy mieszkáli w tobie / ludźie spráwiedliwi / pobożni; á teraz tylko sykofánci/zábijacy/zdźiercy/lupieżcy (*Isaiæ* 1) Principes tui infideles, socij furum. Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos. A co naygorßa/ że sie y popráwić nie myślą (*Ierem*: 9) In ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Gdy ieden z drugim rozmawia / o nedzy y biedźie swoiey / záraz gdy sie ná swoie nieszczeście vskarża / towárzyßá swego / z ktorym rozmawia / oßukáć myśli / y podeyść iákim sposobem. Indurauerunt ceruicem suam, & prius operati sunt quàm Patres eorum (*Ierem*:7.) Już ták zákámieli we złośći / że z niey powstáć żadną miárą niechcą. A minore quippe vsque ad maiorem omnes auaritiæ student; & à Propheta vsque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum (*Ierem*:6.) Dla tego Pan Bog zágniewány posłał miecz swoy ná nas / y obiecał nas gorzkośćią násyćić / rozproszywszy po cudzych narodách (*Ierem*: 9.) Ecce ego cibabo populum istum absinthio,& potum dabo eis aquam fellis, & dispergam eos in gentibus, quas non nouerunt ipsi & patres eorum, & mittam post eos gladiũ, donec consumantur. Nákarmie ią / powiáda / ten narod złośliwy y swawolny piołunem / á za napoy dam im wode żołćią záprawną. Rozproße ich nie tylko po Sląsku / Morawie / Niemczech y Włoßech / ále też wieżniowie ich nápełnią wßytkie turmy Moskiewskie/

wßytkie

wßytkie tááśy Szwedzkie / wßytkie bázáry Pogáńskie / y o ktorych kráinách Oycowie ich nie słycháli / tám ich potomstwo ná galery záprzedáne záplynie / y vsłyßy iezyk / iákiego nigdy Polacy nie słychali.

Długo nam Pan Bog folgował / á niechćieliśmy śie obaczyć (*Isaiæ* 5.) Expectaui vt faceret iudicium, & ecce iniquitas : & iustitiam, & ecce clamor. Oczekiwałem / mowi Pan przez Izáiaßá / áby też Polská obaczyłá śie / y czyniłá sąd y spráwiedliwość ná swoich Seymách / Trybunałách / Grodách y Ziemstwách / álić miásto popráwy co dźień to wiekßa niespráwiedliwość / wiekße vkrzywdzenie vbogich / ktorych płácz przebijał do mnie niebiosá. Causam viduæ non iudicauerunt, causam pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iudicauerunt (*Ierem*: 5.) Y cokolwiek ieno zámyślili / to wßytko czynili przećiwko práwu moiemu / przećiwko słußnośći przyrodzoney / dla tego tylko / żeśmy Szláchtá sobie wolna. Quia lingua eorum, & adinuentiones eorum contra Dominum, mowi Jeremiaß świety / vt prouocarent oculos maiestatis eius. Atoż teraz przyßłá ná nas plagá / żeśmy Máiestat Naywyżßy pobudzáli do gniewu: Ecce populus venit de terra Aquilonis. Przepuśćił ná nas Pan Bog Szwedá / y Moskwićiná z pułnocy / Et gens magna consurget à finibus terræ; niezliczone hufce Kozáckie wysypáły śie z Vkráiny ná nas. Tátárzyn y Turczyn Sagittam & scutum arripiet, crudelis est, & non miserebitur. Vox eius quasi mare sonabit; & super equos ascendent, præ-

parati quasi vir ad pugnam & prælium aduersum te filia Sion.

Coż wżdy Pánie synowie moi ták złego vczynili / żeś ich dał ná pośmiewisko narodom wszytkim / żeś ich dał pod iárzmo ták odległemu nieprzyiacielowi / o ktorym ledwie kiedy słycháć było ná świecie? Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris, & inimici nostri subsannauerunt nos (*Psal*: 78.) Pobudziłeś ná nas wszytkie sąsiády násze do woyny / wszytkie okoliczne narody náśmiewáią sie teraz z synow Przezacney niegdy Korony Polskiey / ktorzy strászni bywáli wszytkim pogránicznym sąsiádom / náwet y odległym Pogáńskim Monárchiom. A teraz Facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio & illusio his, qui in circuito nostro sunt. Widziß Pánie / iáko bluźnierskie narody / Heretyckie / Odszczepieńskie / y Bissurmáńskie / pogwałcili Kościoły twoie / pomordowáli Kápłány twoie / pozábijáli tysiącámi sług twoich w Wierze świętey Kátholickiey trwáiących. Polluerunt templum sanctũ tuum, posuerunt morticina seruorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes Sanctorum tuorum bestijs terræ. Widziß iáko po wszytkich Prowincyách Sármáckich Ingemuerunt omnes, qui lætabantur corde (*Isaiæ* 24.) iáko po wszytkich Miástách y Dworách cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ. Jáko spustoszeni od nieprzyiacielá / nie tylko teráźnieyszy Obywátele Koronni / ále y potomstwo ich nierychło / Cum cantico non bibent vinum; amara erit

ra erit potio bibentibus illam, gdy ſobie ná teráźnieyſzą oppreſſyą wſpomnią. A ty im ieſzcze Pánie groźiſz ſzáblą Máchometáńſką y łukiem? Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua (*Pſal*: 88.) Powściągni proſzę ſurowey ręki twoiey Pánie / á poniżywſzy zá złośći ich ſyny moie / wywyż mocną práwicą twoią ſtawę ich pod niebioſá. Odpuść niepráwośći ich iáko Bog miłośierny: Et propter gloriam nominis tui Domine libera nos, & propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuũ. (*Pſal*: 78.) Wſpomni ná miłośierdźie twoie nieſkończone / á oddal tę plagę od narodu twego wybránego. Memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio (*Pſal*: 73.) Wſpomni ná proſtotę ſtárych Polakow onych / ktorzy w ſzczerośći ſercá mándatow twoich świętych przeſtrzegáli: ktorzy od przyięćia Wiáry Kátholickiey / záwſze ſię zá Kośćioł twoy święty / y zá wſzytko Chrześćiáńſtwo / Pogáńſkim narodom záſtáwiáli. Innoteſcat in nationibus, coram oculis noſtris, vltio ſanguinis ſeruorum tuorum, qui effuſus eſt: introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorum. Niech oczy náſze widzą zemſtę niewinnie rozlaney krwie wybránych ſług twoich / od krzywoprzyśięgłych ſąśiádow náſzych. Niechay ćięſzki płácz y wzdychánie pobránych w niewolą corek y ſynow Koronnych przeniknie Boſkie vſzy twoie / że w tym zágniewániu twoim ná Polſkę / wſpomniſz ná miłośierdźie twoie / iáko Oćiec łáſkáwy y dobrotliwy. Et cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Abym ia vtrapiona Mátká / po karániu dźia-

tek moich / wystawiałá przed światem wszytkim / Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas, & conuersus viuificasti me, & de abyssis terræ iterum reduxisti me. Multiplicasti magnificentiam tuam, & conuersus consolatus es me (*Psal*: 70.) Jákoż iuż miáłám zginąć Polská dla nieprawośći potomkow moich / á tyś mie Boże wyrwał wszechmocną reką swoią z przepáśći śmierći. Podałeś mie sąsiádom moim nielitościwym / Sudermánowi / Moskwićinowi / Tátárzynowi / y rebellizuiącemu Kozakowi / ále ná skaránie tylko / nie ná zgube / ná wykorzenienie zbytkow y swEywoli dziatek moich / ále nie ná zátrácenie y wyniszczenie Jmieniá Polskiego. Przetoż Confitebor tibi, quoniam exaudisti me, & factus es mihi in salutem (*Psal*: 117.) Odpowiáda Páńskim Jmieniem tenże Psálmistá święty / y mowi: Sąśiádow twoich krzywoprzyśieglych / ktorzy powstáli ná ćie / o Sármácya niezwyćiężona / rozprószy Bog Zastepow wielmożną reką swoią. Et reddet illis iniquitatem ipsorum, & in malitia eorum disperdet illos (*Psal*: 93.) Skarze y buntownikow Kozáckich / y zdraycow Oyczyzny wszytkich wyniszczy. Disperdet illos Dominus Deus noster. Ale pierwey skarze złośći synow twoich swawolnych. Visitabo, mowi / in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Abowiem Filij tui dereliquerunt me, (*Hier*: 5,) & iurant in his qui non sunt Dij. Saturaui eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. Vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. Nunquid super his non visitabo,

dicit

dicit Dominus, & in gente tali non vlciſcetur anima mea. Synowie twoi Polſko / mowi Pan Zastepow / oświeceni prawdą Ewángeliey przez Káplány od Stolice Apoſtolſkiey ná to wyſłáne / opuścili mie / Odkupiciela ſwoiego / ktorym ná Krzyżu zá wſzytek świát Krew moie wylał / y przeſtáli ſie odemnie Chryſtuſá Chrześciánámi zwáć / y Krzyżem ſie moim piątnowáć; á poczeli ſie pierwey zwáć Huſſytámi / potym Luteránámi / záś Kálwiniſtámi / Arriánámi / Nowokrzeńcámi / áż nákoniec y Nurkámi; y cowiedźiec iákiemi Sektarzámi od Kácerzow ſwoich. Qui non ſunt Dij. Przeto Qui dereliquerunt Dominum conſumentur. Dałem im do tego w moc żyzne kraie Ruſkie / y bogáte Porty Pruſkie y Inflántſkie / ſkąd nápoie / korzenia / ſukná / bławaty / y kleynoty rożne; á oni tego poczeli vżywáć ná zbytek / ná wſzeteczeńſtwo / z Małżonek ſwoich ochędoſtwá nierządnym Białymgłowom dáiąc / bárziey cudze żony / niżeli corki ſwoie ſtroiąc / y wiecey łożąc ná peregrynácye do cudzych źiem / żeby ſie tám ſwawolą y wſzeteczeńſtwem báwili / niżeli ná obrone Oyczyzny / ná ozdobę Kośćiołá / ná záchowánie Fámiliey ſwoiey / y porátowánie vpádłych bliźnich ſwoich. Schadzáli ſie ná bánkiety do domow nierządnych / náwet y do Żydowek niewiernych / Et peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt (*Iſaiæ 3.*) Bráli żony gwałtem ſąśiádom y poddánym ſwoim / kupowáli drogo niewinne Pánienki / áby ie obelżyli / á nie mieli czym więźniow wykupowáć z niewoli Pogáńſkiey.

Przy

Przymuszáli do grzechow służbiste Małżonek swoich / y Pokrewne bliskie / ktore w opiece v siebie mieli A gdy ich o to strofowáli Kápłani / Facies Sacerdotum non erubuerunt (*Ierem*: 4.) Zábijáli ludzi niewinnych zá ledá przyczynką / y oppżymowali vbogich / nic ná sądy Páńskie nie pámietáiąc: Oyczyznę gdzie mogli szárpáli / o iey cáłości nie pomyśláiąc: bliźnich oszukiwáli / ná sądách korrupcye bráli / y lichwámi się y zdzierstwem bogácili. Propter hoc, ait Dominus Deus exercituum fortis Israël. Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Et conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum. Et restituam iudices tuos, vt fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus (*Isaiæ* 2.) Dla tego mowi przez Izáiaszá Pan / nie zlituie się Korono Polska nád tobą / áż się pierwey zemszczę despektu moiego / żeście mándatá moie zniewáżyli; áż wyniszczę tych wszytkich / ktorzy Kościoł moy sprofánowáli; áż wyśmażę wszytkie nieprawości tego ludu złośliwego / że nie zostánie ieno bránt cnoty sámey Chrześciáńskiey. Dopiero wam przywrocę Przełożonych ludzi spráwiedliwych y pobożnych / iácy bywáli zá Przodkow wászych; dopiero dam Senatorow mądrych / poważnych / iákicheście zá stárych wiekow miewáli. Dam y pokoy pożądány / ktorymeście gárdzili pierwey; y Thron Pomázáńcá wászego vtwierdzę. Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum. Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet no-

net nocere ei. Et concidam à facie ipsius inimicos eius, & odientes eum, in fugam conuertentur (*Psal*: 88.) Będą się Rebellizánci lekáć twarzy iego / y zdrádliwi poddáni / ktorzy go nienawidzieli / nie będą śmieli vkázáć się przed Máiestat iego. Pogánie będą się strácháć Imieniá iego / y wszyscy okoliczni nieprzyiaćiele iego / będą rzucáć bronie y Chorągwie swoie pod nogi iego; ábowiem wszechmocna ręká moiá będźie przy nim záwsze obecna / y Zastępy moie niebieskie / będą stawáły ná pośilek w káżdym boiu / gdy się kto tárgnie ná niego. Ale pierwey omyićie łzámi nieprawośći wásze / vpokorzćie się przed Máiestatem moim / żáłuyćie zá grzechy / pokutuyćie / żyćie poczćiwie (*Isaiæ* 1.) Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere: quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. To dopiero poznaćie miłośierdźie moie / dopiero powroćićie się do wászey swobody dawney: dopiero Obywátele twoi Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces (*Isaiæ* 2.) A ty Polsko schorzáła / mowi Dawid święty / tym czásem Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum (*Psal*: 26.) A wołay bez przestánku z synámi twoimi do Naywyższego: Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis (*Psal*: 59.) Rátuy nas sam Boże Zbáwićielu nász / w tych vtrapieniách nászych / ábowiem prożno się mamy spodziewáć rátunku z Rákus / prożno y ze Fráncyey; málo nas wesprą y

Włoskie obietnice / y kumánie się z Perekopem / nic nie pomogą Wołoszá / Węgrzy / y Siedmigrodzánie / bysmy ich naybárziey prośili / bo się oni teraz ćieszą z nieszczęśćia nászego / iáko y wszyscy inszy pogránicżni. W sámym tylko Pánu Bogu nádzieiá / á w pokućie świętey / do ktorey gdy się z szczerego sercá vdamy / In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos. Z niebá otrzymamy pośiłki / z niebá dádzą nam mestwo / śmiáłość / siły / y serce nieustrászone / że iákośmy teraz po te látá sromotnie vćiekáli / dla grzechow nászych / ták zá pomocą Naywyższego / gdy się popráwiemy w cnoćie / będą przed garztką nászych vćiekáły niezliczone Hufce nieprzyiaćioł nászych. Tylko z pokorą záwołaymy do Páná Zastępow / broń w ręke wziąwszy: Protector noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui. Obrońco nász niezwyćiężony Chryste Zbáwićielu / weyżrzy ná pokorę ludu twoiego vtrapionego / ktorzy wszytkę vfność swoię / y nádzieię w tobie pokłádáią / że przyiąwszy płáczliwe modlitwy násze / wyrwiesz nas z pászczeki nieprzyiaćioł nászych. Weyżrzy y ná Pomázáńcá twoiego KAZIMIERZA Królá nászego / ktory do ciebie sámego vćieka się o rátunek / y woła z Psálmistą świętym we dnie y w nocy: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Misericordia mea & refugium meum, susceptor meus & liberator meus. Protector meus, & in ipso speraui, qui subdit populum meum sub me (*Psal*: 143.) A że iesteś Pánie z nátury

twoiey

twoiey Boſkiey Patiens & multum miſericors (*Pſal:*144.) proſzę vboga Mátká Polſka iuż iuż koná[...]/ przepuść grzechy dźiatkom moim/zewſząd vtrapionym/á gniew twoy Boſki wyley ná Pogány niewierne/ ná Heretyki złośliwe/ ná Schizmátyki vporczywe (*Ierem:* 10.) Effunde indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognouerunt te, & ſuper Prouincias, quæ nomen tuum non inuocauerunt. A ſyny tey Zacney Korony/ po rozmáitych kráinách rozproſzone/ zgromádźiwſzy do ich Oyczyzny/pokoiem pożądánym rácz miłośiernie opátrzyć/ y błogoſłáwieńſtwem twoim niebieſkim. Saluos nos fac Domine Deus noſter, & congrega nos de nationibus. (*Pſal:* 105.) Vt confiteamur nomini ſancto tuo, & gloriemur in laude tua. Spiewáiąc po wſzytkie wieki bez przeſtánku: Benedictus Dominus Deus Iſrael à ſæculo, & vſque in ſæculum: Et benedictum nonen maieſtatis eius in æternum.

Et dicet omnis populus

FIAT, FIAT.

Caſti.

Caſtigans caſtiga-
uit me Dominus, &
morti non tradi-
dit me.

Pſal: 17.